

201

I

DECRETA.

REGIA PRO REFORMATIO-

MATIONE VNIVERSITATIS

STVDII GENERALIS ILLERDÆ, EDITA
IN ILLIVS VISITATIONE DE
ANNO M.DC.XIII.

ILLERDÆ.

*Apud Ludouicum Manscal, Bibliopolam, & Typographum
Vniuersitatis, Anno 1614.*

NOS PHILIPPVS

DEI GRATIA Rex Castellæ, Aragonum, Legionis, Vtriusq; Siciliæ, Hierusalem, Portugaliæ, Hungaricæ, Dalmatiæ, Croatiae, Nauarræ, Granatæ, Toleti, Valétiæ, Galleriæ, Majoricarum, Hispalis, Sardiniae, Cordubæ, Corsicæ, Murciæ, Giermis, Algarbij, Algeziræ, Gibraltaris, Insularū Canariæ; nec non Indianum Orientalium, & Occidentalium, Insularum, ac terræ firmæ maris Oceani, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantia, Mediolani, Athenarū, & Neopatriæ, Comes Abspurgi, Flandriæ, Tirolis, Barchinonæ, Rossillionis, & Cerditanie, Marchio Oristani, & Comes Goceani: Optimi Principis procudentia circumspecta, adea suæ operationis studia libenter dirigit, per quæ scientiæ, bonarumq; artium disciplinæ augeantur, prauiq; mores subditorum reprimantur. Quamobrem considerates, Vniuersitatem Academiam, Studij generalis nostræ Ciuitatis Illerdæ, à qua iam à retroactis temporibus, tot prodiere viri eruditione, & virtute præstantes, quorum opera, & industria serenissimi prædecessores nostri hactenus usi fuerunt, & nos utimur in gubernatione Regnorum nobis ab Altissimo commendatorum, reformatione, & visitatione indigere; confidentes de fide, integritate, rerumq; peritia Reuerendi in Christo Patris, & dilecti Coniliarij nostri don Francisci Virgilij, Episcopi Illerden. eidem visitationem præfataam, & reformationem dictæ Vniuersitatis commisimus, nostris Regijs literis, datis Madriti, die decima Aprilis, Anni millesimi sexcentesimi noni: quam ea, qua decuit, solicitudine, non minus prudenter, quam recte, sicut in ceteris suo muneri incumbentibus, & hoc usque creditis, facere, & finire curauit; non nullaq; decreta, & statuta condidit bonum regimen, augmentum, reformationem, & conservationem dictæ Vniuersitatis concernentia, quorum copiam ad nos, nostrumq; sacrum supremum Regium Aragonum Consilium, suis cum literis transmisit; nobisq; humiliter supplicari fecit, quatenus ea omnia, & singula, & in eis contenta laudare, approbare, ratificare, & confirmare; ac quatenus opus sit de novo concedere, de nostra solita Regia benignitate, & clementia dignaremur. NOS vero ea omnia mature per nos, & dictū nostrum SS. Regium Aragonum, Consilium perpensa modo infra scripto confirmare, & concedere decreuimus. Quotū statutorū tenores sequuntur sub his verbis: NOS FRANCISCVS VIRGILIVS, Dei, & sanctæ sedis Apostolicæ gratia Episcopus Illerdeñ. Regiusq; Consiliarius, Visitator datus, & deputatus per suam Regiam Maiestatem, pro reformanda Vniuersitate Studij generalis Illerdæ, cum suis literis datis Madriti, die decima mensis Aprilis, anni millesimi sexcentesimi noni, cum expressa facultate disponendi, statuendi, & ordinandi quæcunq; pro reformatione dictæ Vniuersitatis, & ad faciliorem, & commodiorem eruditio nem, & scientiarum interpretationem, pro Dei gloria, & honore, & scholarium profectu, necessaria, & opportuna Viderentur. Attendentes, & considerantes per fel. recordat. Iacobum Regem Aragonum secundum, cum amplissimis priuilegijs, tum Apostolicis, tum Regijs, in hac Ciuitate Vniuersitatem ad docendum, & perdiscendum omne genus scientiarum erexisse, & condecorasse; vt Vniuersitas hæc seminarium effecta omnium virtutum, & scientiarum, viros grauissimos, & eruditissimos pareret, qui Regiæ Maiestati, & suis clarissimis successoribus, in suorum Regnum gubernatione tum consilio graui, tum summa prudentia in seruirent, pro ut hodie eorum opera, & industria Catholica Maiestas feliciter regnans pro sua summa benignitate vtitur. Et propterea tanto maiori splendo re elucere debet, quanto plurimum interest, ne à suis prædecessoribus, Docto-

ribus, & Magistris, qui pro tempore in ea existerunt, degenerare Videantur. Et quia aliqua, pro temporis diuturnitate, à recto tramite, tam in docendo, quam in audiendo multum recessisse cognouimus, ad pristinum statum ea reducere cupiendo, pro ut qualitas temporis exigit, Auctoritate Regia nobis commissa, & qua fungimur in hac parte, visum fuit, salvo semper in omnibus suæ Majestatis bene placito, sequentia statuere.

De officio Scholastici.

ATTENTO Quod in Comitijs generalibus, per felicis recordationis Philippum Regem Chatolicum, de anno millesimo quingentessimo octuagesimo quinto, Montisoni, Catalaniis celebratis; Ex quo per erectionem officij Rectoris in dicta Vniuersitate in sua fundatione, administrationi jurisdictionis temporalis, circa personas eiusdem, & pro continentis eisdem intra limites rationis non fuerat satis prouisum; de consensu curiae decretum fuit; quod in dicta Vniuersitate de novo erigeretur officium Scholastriæ, quod postea per sedem Apostolicam fuit subrogatum in locum Archidiaconatus Ecclesiæ Illerden. suppressâ dignitate dicti Archidiaconatus, ipsiusq; fructibus applicatis dicto officio, vel dignitati Scholastriæ, quibusdam exceptis, pro cathedralicis Vniuersitatis; pro ut cum effectu erectio secuta fuit cum fructuum & reddituum Archidiaconatus suppressione, & applicatione. Qui Scholasticus Auctoritate Apostolica, & Regia vtens, omniodam jurisdictionem, tam ciuilem, quam criminalem priuatue ad omnes & quoscunq; judices, tam Ecclesiasticos, quam seculares in personas Doctorum, Magistrorum, scholarium, & quarumcunq; personarum dictæ Vniuersitatis exercebat, cum facultate habendi Alguazirium, & familiam, pro ut in decretis Regijs, & literis Apostolicis inde emanatis, latius continetur. Et quia circa exercitium jurisdictionis huiusmodi, variæ fuerunt exortæ difficultates inter ipsum Scolasticum, & Rectorem, & non nulla secuta inde scandala, & propterea deuentum ad concordiam inter ipsos initam Barchinonæ, die duodecimo mensis Aprilis, anni millesimi sexcentessimi sexti, penes Gabrielem Olzina Regium mandati scribam, cum decreto, & auctoritate locumtenentis Generalis Regiæ Majestatis huius Principatus, causa cognita, & legitime discussa, interpositis, die primi mensis Iunij eiusdem anni; in qua omissa fuere non nulla, quæ reparatione indigere noscuntur, circa formam juramenti praestandi per Scolasticum; Id circa statuimus, & ordinamus, quod concordia praedicta per prefatos Scolasticum, & Rectorem pro tempore existentes, perpetuis futuris temporibus, inuiolabiliter obseruetur; Et quod Scholasticus in adeptione possessionis sui officij & dignitatis teneatur jurare in manus & posse Episcopi Illerden. seu sui Vicarij generalis, siue ipse Vicarius sit Canonicus, vel non, statuta, & decreta Regia, & alia Vniuersitatis non reuocata, & concordiam praedictam; & ad idem teneatur eius Alguazirius, qui simile praestet juramentum in manibus dicti Scholastici, & suo casu Regentis officium Scholastriæ, instantे & praesente Syndico dictæ Vniuersitatis.

De

De Collegio Doctorum.

VIA Vniuersitas hæc, antiquis temporibus, maximum nomen sibi comparauerat, circa promotionem ad gradum Doctoratus, præsertim in jure Ciuitali, & Canonico, propter rigurosum examen quod adhiberi solebat pro illius consecutione; ita ut in ea Doctor effectus iu vitroq; Iure, vbiq; locoru in sumopretio haberetur. Sed non nullis ab hinc annis, examen nimis debilitatum fuit, & remissum in notabilem gradus, & Vniuersitatis injuriam, reipublicæ, imo & Ecclesiistarum detrimentum, cum ex qualitate gradus Doctoratus habiles, & capaces fiant ad munera, & dignitates, quas absq; dicta qualitate, obtinere non poterant. Et quia maxima ex parte damnum hoc evanire dicitur, quia Doctores Collegij votum suum palam, & publice circa admissionem graduandi præstare debent; propterea cupientes huic morbo tam graui medelam adhibere, statuimus, & ordinamus, quod de cetero ultra tentatiuam, juxta consuetudinem Vniuersitatis adhibendam, promouendus ad Doctoratus gradum, in quacunq; facultate, & scientia, in examine faciendo, coram Doctoribus in Collegio, ad minus per tres partes vnius horæ, ex primo pucto sibi assignato legat, & ex secundo pucto, ad minus per quartam partem vnius horæ, & facto hoc, sequantur argumenta acutissima, per Doctores punctuantes, & alios, si voluerint, proponenda; ita ut non licet responsionem ad argumenta per Doctores punctuantes proposita, graduando remittere, habendo se pro satisfactis, ex sola argumentorum propositione, ut verum judicium, tam ex interpretatione puctorum sibi assignatorum, quam argumentorum soluione, a Doctoribus Collegij, juxta Deum, & suas conscientias, fieri possit. Quorum suffragia, secrèto, per fabas albas & nigras, denotantes admissionem, vel rejectionem ad gradum, per tres prescuratores, qui sint antiquiores ex Doctoribus Collegij, in gradu reperti, vna cum dicto Scholastico, dentur, ut liberius quisq; votum suum promere possit. Qua facta prescuratione, si quinq; appareant suffragia reprobantia, seu denegantia gradum, non possis is integre conferri graduando, sed cum ademptione alterius ex coniunctionibus. ET. in formula dicti gradus adjici solitis. Quod si huiusmodi suffragia, seu vota sempitimum compleant numerum, submeueatur ab eadem formula vtraq; coniunctio. ET. iisdem autem suffragijs septimum excedentibus numerum, si maior Collegij pars gradum concedendum censuerit, is simpliciter conferatur, dicendo, Creamus te Doctorem, omissis certis formula verbis, Tamquam benemeritum, & valde condignum, et nemine discrepante.

Item quia contingere potest, quod non nulli, fugientes gradum Doctoratus huius Vniuersitatis, propter illius rigurosum examen in posterum adhibendum, alias Vniuersitates adeant, gradum Doctoratus suscepturn, vbi forsitan absq; vlo, aut saltim cum modico examine, aduenas, ut plurimum, admittere solent, confidentes se postea in hoc Collegio Doctorum facile aggregandos; Decernimus, & prouidemus, quod de cetero aggregari nequeant dicto Collegio, nisi graduati in Vniuersitate approbata, & concurrentibus ac consentientibus duabus ex tribus partibus dicti Collegij, legitimè congregati.

Item quia conqueruntur multi, quod scriba Collegij, seu Notarius chartam, seu instrumentum gradus Doctoratus conficeret, & in publicam formam redigere, & parti tradere recusat, quia habet iam solutam mercedem; quæ tradi solet, quando persoluuntur jura per graduandum; & quandoq; pro redimenda dilatione, & ve-

A 3

xatione,

xatione, præsertim aduenæ, iterū salariū instrumēti persoluūt, ne absq; eo abire cogantur post lōgas moras; statuimus, decernimus, & ordinamus, quod Scholasticus, qui huiusmodi salariū recipere cōsueuit, illud pēnes se retineat: nec dicto Notario tradat, nisi cōstito q̄ realiter, & cum effectu, graduato charta gradus tradita fuerit.

De officio, electione, & Iuribus Recloris.

VAMVIS Officium Rectoris huius Vniuersitatis honorificū semper fuerit, & à viris literatis, & à grauibus Bachalaureis in vtroq; aut altero juriū, obtētum, seruato turno Regnorū Coronæ Aragonū, iuxta fundationē Vniuersitatis; Nihilominus tamen à multis annis citra, siue propter téporis caritatem, seu caristiam, vel terrarū inopiam, & sumptus, qui præstari solent, in assumptione ad huiusmodi officiū per Rectorē electum; qui licet moderati fuerint, & ad modicam summā redacti, vt facilius inuitarentur ad huiusmodi officium affectandum, & parētes electorum expēsis superfluis, & inutilibus non grauarentur; Nihilominus tamen vix reperitur qui huiusmodi officium, & munus obire velit, propter emolumenta tenuia illius, vix sufficientia ad victum & sumptus ipsius Rectoris: Ac propterea valde consentaneū videtur, vt aliqua immunitate, & libertate, vltra alias sibi concessas, Rector honoretur; Et ita quia tantum crevit numerus Doctorū Collegij vtriusq; juris, & eorum propinæ auctæ sunt, vt magna pecuniarium vis necessaria sit ad illas persoluendas; vt spe alicuius maioris præmij moueātur Bachalaurei ad huiusmodi munus subcendum, statuimus, decernimus, & ordinamus, quod Rector, qui nūc est, & pro tépore erit, vltra immunitates, & franquisias, vsq; in hodiernā diem habitas per Reclores Doctorādos, dimidiam dū taxat propinæ Scholastico, & Doctoribus Collegij teneatur soluere, reliquā partē ipſi remittendo, non tamen examē rigurosum, imo ad omnia, ad quæ reliqui graduandi tenentur, dictū examen concernentia, sit ipse Rector obnoxius.

Et quia ex fundatione Vniuersitatis, & illius statutis iniuiolabiliter obseruatis, electio Rectoris debet fieri per turnū, & de personis trium nationū Coronæ Aragonū, Bachalaureis tamen in dicta Vniuersitate, juri Conocico, vel Ciuali operā dantibus, & alias habentibus qualitates requisitas; & nō nunquā euenit, quod propter paucitatē Bachalaureorum alicuius nationis, nō reperitur aliquis qualificatus absolute, de quo electio fieripossit, & quādoq; is qui idoneus est, ne eligatur, ante tépus electionis recedit, vel absq; rationabili causa munus acceptare recusat, electus; q̄ in graue dispēdiū Vniuersitatis cedit, ne absq; Rectorē nationis, cui turnus cōpetit, remaneat: Statuimus, decernim⁹, & ordinamus, q̄ sub pēna priuationis omnī honorū, & prærogatiuarū Vniuersitatis, quibus Bachalaurei gaudere possunt, & debent, quoties aliquē in Recrō eligi cōtigerit, munus acceptare tencatur; & in euentum, in quem Bachalaureus illius nationis nō reperiatur, possit eligi Scholaris actu non graduatus, eiusdem, dum tamen vnuſ dum taxat cursus ei deficiat, & non vltra, ad gradum Bachalaureatus suscipiendum; quem, tali casu eueniente, habilem facimus, vt ad eundem gradum promoueri, & promotus, Rector eligi valeat. Et si actu Bachalaureus, nec talis Scholaris, qui ita de proximo graduari possit, extiterit, consumpto turno illius nationis, pro eo anno fiat electio de Bachalaureo alterius nationis, proxime subsequentis in turno.

Item quia maximus inoleuit abusus, q̄ nō nulli Scholares malēindolis, ægre ferentes auditionē Doctorū, & Bachalaureorū, qui dum taxat student ad Scholas accedere, vt satisfaciant verbis statutorum, de lectionum auditione, & cursuum probatione

batione disponentium, non autem, vt fructum percipient ex eis; Et propterea ingressi aulas, paucissimo tempore in eis manent, & immoderato strepitu alios auditores commouent, vt lectorem compellant à lectione desistere, quod innotabile præjudicium aliorum Scholarium, vere literas sectantium, & fructus vberes capere cupientium, manifeste cedit. Propterea huic damno occurtere cupiētes; Statuimus, decernimus, & ordinamus, quod de cetero Reclores, qui pro tempore erunt, sedulo inuigilent, ne tumultus, siue strepitis fiat, dum legitur: seuere per carceris injectionem, & alias, juxta culpę modum, discolos Scholarēs puniendo, & quod singulis hebdomadibus, saltim bis, præsertim in vigilijs festiuitatum, aulas lectorum Rector aeat, visurus, & auditurus, an lectores impediantur in suarum lectio- num progressu.

Item quia prima die cuiusq; mensis, lectionibus non impedita, sin minus subsequenti, juxta statutum Vniuersitatis, Rector concilium conuocare debet, pro agēdis negotijs ipsius; dictum statutum innouātes, & negligentia Rectoris circa præmissa occurrendo, qui quandoq; etiam requisitus ab illis, quorum interest, illud cogere recusat, forsitan vt morem gerat alicui, contra quem agi debet in concilio cōgregando: Statuimus, decernimus, & ordinamus, quod Rector concilium congregare debeat, vnaquaq; prima die mensis, lectionibus non impedita, sin minus, subsequenti prima die, qua festum, vel assuetum contingat. Quod si requisitus à Syndico Vniuersitatis, vel ab aliquo alio, de cuius interesse agatur, cōgregare recusat, incidat in pēnam quinq; librarum Barchinonæ, arcæ pauperum Scholarium dictæ Vniuersitatis applicandarum, per eundem Rectorē soluēdarum, tories, quoties, & seu qualibet vice, qua prædicta complere recusauerit; ad quarum solutionem distringatur per Scholasticum Vniuersitatis, requisitum per Syndicum eiusdem, seu alium quemlibet in his interesse habentem. Et quia Consiliarij, tam Reclores, quam Bachalaurei, negligenter sehabēt in accedendo ad concilium, vocati, & quandoq; propter defectū consiliariorum illud haberī non potest, possit Rector eos punire, & mulctare pēna aliqua pecuniaria, arbitraria, quæ non excedat summam uiginti solidorum, pro qualibet vice, & quolibet ex dictis Consiliarijs, irremissibiliter tamē à renitentibus, seu negligentibus exigenda, & eidē areat pauperum Scholarium applicanda. Et pro qualitate negotiorum, in Concilio agendaru, vt liberius quisque sententiam suam dicere possit, fiat perquisitio votorum, per scrutinium lecretum, precipue vbi interesse alicuius tertij agi debet, putā de admissione, vel repulsione cursuum, vel licentia ad gradum, pro vt maiori parti consiliariorum videbitur expedire.

De auditione lectionum, & probatione cursuum à Scholaribus præstanta.

VPERIORIBVS Annis, prouide statutum fuerat, vt quisque ex Scholaribus, pro cōsequendis gradibus Bachalaureatus, & Doctoratus in vtroq; jure, vel altero eorum, cursus auditionis lectionū probare teneretur, & pro illorū adimplemēto, deberet audire quotidie tres lectiones Doctorum illius facultatis, in qua extitit matriculatus, & duas Bachalaureorum eiusdem facultatis, aut saltē vbi matriculatus quis existeret in jure Canonico, duas lectiones Doctorū huius facultatis, & tertia Doctoris interpretis juris Ciuilis; & vice versa, si in jure Ciuali matriculatus existeret, duas lectiones Doctorales I. Ciuilis, & tertia D. interpretis I. Canonici: verū quia

non nulli litterarum parum studiosi, verba statuti amplectendo, illius mentem, intentionemq; deferendo, non erubescunt (non sine ipsorum maximo incommodo) lectiones pro suis cursibus per agendis duorum Doctorum, in voce dum taxat, aliquanti speraudire, & statim recedere; quod idem faciunt in lectionibus bachalau- reorum, nullum fructum ex dictis lectionibus capiendo, aut saltim modicum; contenti quod in fine cursus illum probare possint, taliter qualiter, per duos amicos, ut similiter, & ipsi pro ipsis testificantur de cursuum adimplemento; unde sequuntur hæc incommoda: Primum, quod interpretes Doctores, & bachalaurei, cum videant Scholares statim recedere, & ipsos descendere à cathedra necessarium sit, ex quo segniores in jurium interpretatione redduntur; Secundum quod ipsi Scholares in capite cursus, ob malam auditionem lectionum, nullum fructum percepisse reperiuntur, quod dolenter referimus: Quo circa volentes huic malo tam gradi occurrere: Statuimus, decernimus, & ordinamus sequentia: Primo quod nullus Scholaris ab aula recedat ante lectionem finitam, & donec lector à cathedra descendat, hora peracta; alias dicta lectio nihil sibi prosit, nec illa computetur ad cursus probationem.

Item quod Scholares juris Canonici, & Civilis, primo, & secundo anno sive auditionis, teneantur audire, & probare quod modo præmisso lectiones audiuerint, scilicet duas Doctorum illius facultatis, in qua extiterunt matriculati, nec non lectionem Institutionum Imperialium, quæ hodie Doctoralis est. Item alias duas lectiones bachalaureorum eiusdem facultatis, que omnes sunt quinq; lectiones, ita ut nullam ex designatis, valeant omittere, neq; aliquam illarum in alteram convertere; Tertio vero & quarto anno auditionis quatuor lectiones sive facultatis, quarum ad minus duas sint Doctorales, audire teneantur. Quinto vero anno auditionis, teneantur audire duas lectiones Doctorales, quarum altera sit illius facultatis, in qua fuerint matriculati, & unam bachalaurei ad libitum eligendi. Et quia in probatione cursuum varias fraudes per inductionem testimoniis amicorum, adiunquem, & reciproce testimonium suspectum perhibentium, interuenire intelleximus, maximamq; viam perjurii aperiri; nulla alia via commodior nobis visa fuit, pro detegenda veritate dictorum testimoniis, quam quod tempore probationis cursuum dicant testes nominatim, quos Doctores, & bachalaureos audierint ij, pro quibus testificantur, in toto illo cursu; & quod aliter probationi testimoniis inducotorum fides plena non adhibeat, fiatq; examen, & inquisitio ista in præsentia Re- cotoris, & Cathedratici primarij Theologiz, & aliorū in similibus actibus adhiberi solitorum, ex statuto Vniuersitatis.

Et quia ut plurimum tumultuarie, & cum vociferationibus, & clamoribus fieri solet, cum vobis quisq; ex Scholaribus velit alium præcedere in sua probatione: Statuimus, & ordinamus, quod in aula, & loco concilij, vbi huiusmodi discussio, & probatio cursuum fieri debet, nullus ex Scholaribus adsit, nisi ille, qui, ostio clauso, nominatim vocabitur, ministraturus testes, pro sui cursus probatione, & vocentur seriatim, seruato ordine antiquitatis matriculæ. Et proclariori, & dilucidiori probatione cursuum, & ut melius veritas inuestigari possit: Statuimus, quod nullus admittatur ad probationem duorum cursuum simul, & coniunctim, ob difficultatem probationis; cum vix unus probari possit absq; suspicione falsitatis: Sed teneatur quilibet ex Scholaribus infine cuiuslibet cursus illū probare per se, alias nullatenus admittatur, nec dictis cursibus se iuuare possit, pro gradu bachalaureatus assecutione, nisi constiterit Scholarum cursus suos probare volentem, absentem, vel alias legitime impeditum fuisse, tempore probationis prioris cursus. Quo etiam casu non possit admitti ad probandum ultra duos cursus, quouis praetextu se iuuare nitatur.

Anti-

Antiquis illis temporibus, quibus Vniuersitas hæc florebat in iurium interpretatione, & scholarii assidua auditione, toto tempore æstatis, tū per Doctores, tū per bachalaureos peritissimos iura interpretabantur, cū maximo incremēto, & fructu ea profitentium: sed nescitur qua ratione, à multis annis, inductum fuit, quod ne dum tempore æstatis, sed neq; in vere, propter defectum scholarium ad patriam recentientium, iura leguntur; ex quo sequitur, quod in uno quoq; anno vix per quatuor menses in Scholis legitur, & impleto quinquennio auditionis, suo modo computato, gradum consequitur, & causas in foro agunt, qui vix incunabula juris attingerunt, id docente experientia. Cupientes igitur rem hanc ad meliorem, & pristinum statum reuocare, & rem publicam viris doctis replere: statuimus, decernimus, & ordinamus, quod cathedralici ordinarii juris virtusq; lectiones continuare debeant, vsq; ad vigiliam Nativitatis sancti Ioannis Baptiste, & principio mensis Iulij deputentur Doctores duo, unus juris Canonici, & alius juris Civilis; nec non similiter duo bachalaurei, publico stipendio Vniuersitatis conducti, quibus cathedralæ conferantur, per concursum, & vota scholarium, ad triennium; qui assidue legant, vsq; ad diem decimam quintam mensis Septemboris; videlicet Doctor, & bachalaureus juris Canonici, legant jus Canonicum; Doctor vero, & bachalaureus juris Civilis, legant jus Civile: ita ut de mane, inter septimam & octauam, legat Doctor juris Canonici de libro Clementinarum titulum ad libitum eligendum, inter octauam vero, & nonam, legat bachalaureus juris Civilis de prioribus nouem lib. Cod. Iustiniane titulum sibi bene visum: Deinde vero post meridiem inter tertiam, & quartam horas, legat bachalaureus juris Canonici de sexto libr. decretalium titulum à se eligendum; & consequenter inter quartam, & quintam horas legat Doctor juris Civilis de tribus posterioribus libris eiusdem Codicis titulum, qui sibi placuerit. Et quia ex ista assidua lectione, & auditione vberrimos fructus speramus, ad hoc ut alacriores reddantur scholarès ad hujusmodi lectiones, æstatis tempore, audiendas: statuimus, & ordinamus, ut ij, qui toto hoc tempore lectiones audierint, quarto anno auditionis sive, videlicet Dominica Palmarum, probata auditione lectionum, pro integrō quadriennio habito, possint ad gradum bachalaureatus ascendere; cum hoc quod probatio istius auditionis fiat singulis annis, decimosexto die Septembbris, iuxta formam prescriptam in aliorum cursuum probatione supra hoc eodem titulo, ita ut matriculatus in jure Canonico, probet se audiuisse vrumq; interpretem juris Canonici, & alium juris Civilis; & contra matriculatus in jure Civili, probet se audiuisse vrumq; interpretem juris Civilis, & alium juris Canonici,

De prouisione Cathedrarum, ratione vouchandi, modo, & tempore.

TICE T Plures actum fuerit de modo conferendi cathedras, tam maiores, quam minores huius Vniuersitatis, & aliquando suspensus modus conferendi, per scholarium suffragia, propter gravia incommoda, quæ ex inde sequebantur; verum quia successu temporis iterum reditum fuit ad collationem Cathedrarum per scholarium suffragia, non nullis additis in reformatio[n]e bonæ memoriae ANTONII AVGVSTINII, tunc Episcopi Illerden, & Regij Visitatoris: sed

sed non satis in omnibus prouisum, pro ut experientia docuit: propterea visum
fuit valde opportunum, incommodis post modum detectis aliqualiter mederi,
& sequentia statuere, circa præmissa. In primis statuimus, decernimus, & ordi-
namus quod cathedræ conferantur in fine mensis Iunij proponendo edicta, die
secunda eiusdem mensis, & ad vigessimum diem incipiat habilitatio opposito-
rum, & successuè fiat prouisio, quo tempore Vniuersitas plena erit scholaribus,
exspectantibus Cathedrarum collationes, & vitabuntur expensa, & sumptus ex-
cessui, qui fieri solent, pro illis adducendis, iam absentibus; qui, ut plurimum con-
siderantes damna perpesta abeo oppositore, qui eos vocare procurat, siue is habi-
lis sit, siue in habilis, ad fauorem illius forsitan suffragarentur.

Item quod nullus scholaris admittatur vlo vñquam tempore ad suum præstan-
dum suffragium, pro collatione Cathedrarum bachalaureorum, proxime dicto
tempore facienda, qui vltra qualitates, ex statutis, & alijs Regijs reformationibus
requisitas, matricularus non fuerit, saltē intra quindecim dies proxime subse-
quentes festum beati Lucæ, tunc proxime effluxum; & fecerit continuam residen-
tiā in Academia, audiendo lectiones per totum tempus postea decursum vsq; ad
diem voti ferendi, & alias legitime suos cursus probauerit. Quod si intra anni cur-
riculum cathedras aliquas vacare contigerit, iij tantum ad prohibenda suffragia
admittantur, qui modo prædicto, cursus omnes suæ auditionis per integrum an-
num, demonstrauerint: cum alias contingere possit subministrari scholarem pro
suffragio dando, qui nomine scholaris dum taxat contentus, nihil, vel parum au-
dierit in facultate, super qua judicium ferendum venit. Bachalaurei vero, exple-
to quinquennio auditionis, non admittantur ad vñendum, nisi intra biennium
post gradum susceptum, & constit o. se, toto illo anno ante diē prouisionis scholas
frequentasse.

Item occurrendo scandalosis commissationibus, & potationibus immodera-
tis, ne is oppositor vincere dicatur, qui circa hæc alium superat: statuimus, decer-
nimus, & ordinamus, quod, sub pœna priuationis vocis actiue & passiuæ, & inhabi-
tationis ad illam, & alias Cathedras obtinendas, nemo possit directe, nec per
indirectum, propositis edictis oppositionis alicuius Cathedræ, cuiuscumq; sic facul-
tatis, & scientie, subministrare per se, vel per alium, potum, nec cibum scholari-
bus, nec bachalaureis vñtere debentibus, in domibus sæcularibus, vel Ecclesiasti-
cis; neq; pretium, vel aliquam rem pecunia æstimabilem ipsis dare, neq; illi simi-
liter recipere: vt liberi ab omni obligatione, iuxta Deum, & suas conscientias, pro-
habiliori, & digniori suffragentur; & jurent vñentes, tempore suffragij, prius
quam illud ferant, à supradictis se abstinuisse, iuxta formulam in ferius per-
scriptam.

Item quia in habilitationibus oppositorum, & vñtorum ad Cathedras oriuntur
complures dissensiones, & plurima scandala in discussione exceptionum, quæ per
oppositores adiuvicem, & vicissim opponuntur; & quandoq; malitiosè iudicium
habilitatorum differre procurant, datis per eos memorialibus iguominiosis, tam
contra oppositores, quam contra suffragari debentes, sapientibus vindictam, &
calumniā, innotabilem Dei offendam, personarum præjudicium, & scholarium
Vniuersitatis deterritum, propter dilationem prouisionis cathedrarum: quo
circa huius iudicio habilitatorum moderamen adhibentes: statuimus, decernimus,
& ordinamus, quod exceptiones, quæ per oppositores, contra personas suas, ad
iusticem, & vicissim opponentur, cognoscantur, & decidantur per totum Con-
cilium Vniuersitatis, datis extra judicialiter per partes memorialibus, cum suis
exceptionibus, quas de plano, & summarie discutere habeat Concilium, admissis,
atq; examinatis testibus in voce, nulla secuta publicatione corum, neq; copia
data,

data, quamvis petatur, nulloq; admisso recursu, quo ad effectum suspensum,
etiam interposito ad Regiam Audientiam. Exceptiones vero quæ opponuntur
contra personas Scholarium vñtere prætentendum, in quacunq; facultate, &
scientia, cognoscantur, & decidantur per septem personas sorte extrahendas,
in pleno Concilio, & ex Consiliarijs ibi adstantibus; quarum quatuor sint Do-
ctores Cathedratici, reliqui vero tres, ex Bachalaureis Consiliarijs: qui itidem
de plano procedant, iuxta prædicta; suaq; vota, in omnibus prædictis habilita-
tionibus, per scrutinium secretum per fabas albas, & nigras depromant; vt
vitentur inimicitiae, quæ ex propalatione vñtorum exoriantur. Quorum ha-
bilitatorum iudicio stari debeat, sublato omni recursu, etiam quo ad effectum
deuolutum, ad quoscunq; superiores, etiam ad Regiam Audientiam: ne, sub-
quæsitis interfugijs, in notabile dampnum Scholarium, prouisio Cathedrarum in
longum protrahatur. Item Decernimus, statuimus, & ordinamus, quod de
cetero non admittatur quis ad oppositionem alicuius Cathedræ Doctora-
lis, nisi actu Doctor graduatus fuerit, vel cauerit, quod casu quo victo-
riam in sua oppositione reportet, graduabitur intra quadrimestre, Doctor
illius facultatis, in hac Vniuersitate, vel alias aggregabitur, vt dicitur supra
in titulo de Collegio Doctorum; quo tempore elapsō, eoq; non graduato, vel
aggregato, vacet ipso facto cathedra per eum adepta, & ipse inhabilis rema-
neat ad eam, vel alias cathedras à cetero obtainendum. Et quia intelleximus Lo-
gicæ, & Philosophiæ interpretes male suo officio fungi, tum in modo legendi,
tum circa materias, habito tractatu cum personis peritissimis, decreuimus se-
quentia statuere.

Primo quod de cetero dicti Cathedratici Logicæ, in principio Compen-
dij, legant tractatum de instrumentis Logicæ, idest de diffinitione, diuisione,
& argumentatione; & quia omnia principia sunt difficillima, sint lectiones bre-
ues, & sibi in voce repetitæ, ne onerati multitudine lectionem studentes, in
ingressu desperent. Item vt Compendium aptè legatur, nec ita breuiter, vt
obscuritatem ferat; nec ita late, vt Logicæ explicacioni congruum tempus non re-
maneat: Statuimus, decernimus, & ordinamus, vt prædicti Cathedratici,
in lectione Compendij consumant tempus, à die & festo sancti Lucæ, vsque
ad diem, & festum Nativitatis Domini nostri Iesu Christi, minorando, in
quantum valeant, in materijs de Interpretatione, de Priori resolutione, de
Topicis, & de Elenchis, quæ interpretationes solent melius legi in Compen-
dijs, quam in textu Aristotelis: Deinde vero, die secunda Ianuarij statim
incipiant legere Logicam, cum textu Aristotelis, consequenter vsque ad finem
mensis Augusti; non cessando à lectionibus, nisi diebus festiis solemnio-
ribus. Successuè vero, die decimo nono Octobris immediate sequentis, in-
cipiat legere Philosophiam, eam prosequendo per totum annum, vsque ad
finem mensis Augusti immediatè sequentis; examinando dexteritate qua va-
leat, quæstiones Physicas, Metaphysicas omisssis. Item medentes abusui intole-
rabi, qui crebuit pluribus ab hinc annis, vt Cathedratici Artium cessarent à
lectionibus, omnibus diebus, quibus & alijs aliarum scientiarum, & facul-
tatem interpretes cessare solebant, in gratie Scholarium dampnum; quia cum Cur-
sus artium in hac Vniuersitate biennio absoluatur, impossibile est quod demptis
vacationibus, interpretibus juris virtusq; concessis, omnes materiæ Logicæ,
& Philosophiæ pertractari, & doceri possint: Qua propter Statuimus, & de-
cernimus, quod Cathedratici prædicti habeant legere, à festo sancti Lucæ,
vsq;

vsq; ad vigiliam Natinitatis Domini Nostri Iesu Christi inclusiū; & rursus à secunda die Ianuarij, ad legendum redeant, vsq; ad Dominicam Quinquagesimā; & à feria quarta Cinerum, vsq; ad Dominicam Palmarum; & lapis tribus diebus Paschæ Resurrectionis Domini Nostri Iesu Christi, iterum lectiones suas prosequantur, absq; intermissione; & diebus festiū de mane, quibusdam solemnioribus exceptis, vnam lectionem legant: Prohibendo expreſe, ne vacationibus generalibus Vniuersitatis vt possint, nisi à prima die Septembris, vsq; ad diem, vel festum sancti Lucae: Præcipiendo Magistris prædicta obſeruari, sub pœna amissionis ſalarij, pro rata temporis, quo legere defierint, arcæ pauperum Scholarium illud applicando: quod si Scholares ægre tulerint tam continuam lectionum auditionem, & Magistrum inquietare præſumpferint, eum perturbando ſtrepitū pedum, vel alias; Rectorem Vniuersitatis Cathedraticus adeat, ut per carceris injecionem, vel alias, iuxta culpæ modum, eos puniat.

Videtur valde expedire pro bono Scholarium, vt Cathedræ omnes Bachalaureorum, non vno, & eodem anno Vacent, & prouideantur vsq; ad biennium duraturæ, ſed quod singulis annis, ſaltem duæ cathedræ, vna juris Canonici, & alia juris Civilis conferantur; vt Bachalaurei periti, & ad docendum idonei tamdiu expectare non grauentur, & interim tēdio affecti ab Academia recedant, preſertim ſi anno præterito, in oppositione alicuius ſuccumbere contigerit: Propterea, & vt vitetur confuſio, & cum minori perturbatione Scholarium Cathedræ prouideantur; Statuimus, decernimus, & ordinamus, quod singulis annis, ſaltem duę Cathedræ, vna juris Canonici, & alia juris Civilis prouideantur, & pro inducendo iſto nouo modo prouidendi, ſeruetur forma huiusmodi: Videlicet quod hoc anno, quo omnes cathedræ Bachalaureorum vacare debent, & prouideri, quia biennium conductionis finitum extitit, prouideantur cum effectu omnes, ſed duę ad vnum annum, vna videlicet juris Civilis, & alia juris Canonici; alię duę vtriusq; facultatis ad biennium, & reliquæ duę ad triennium, & poſtea singulis annis duæ cathedræ prouideantur ad triennium. Volumus etiā, & declaramus, quod in provisionibus dictarum cathedralium, hoc anno, & poſtea à cetero faciendis, tam finito tempore, pro quo prouidebuntur, quam alias, per cefsum, vel deceſſum ea obtinentium, admittantur omnes Bachalaurei illius facultatis, qui ſe opponere earū vacationi voluerint, dummodo in eis concurrant qualitates alias requiſitæ; ita, vt vacantibus duabus, vel pluribus cathedralis juris Canonici, poſſint Bachalaurei in jure Canonico, & eorum quilibet opponere ſe vacationi omnium cathedralium juris Canonici, tunc vacantium, vel vnius, aut plurium ex illis; idemq; permittatur Bachalaureis in jure Civili, quo ad cathedralis juris Civilis: Bachalaurei vero in vtriq; jure, poſſint etiam ſimul, & eodē tempore, cathedralis omnibus vacantiibus, & vacatuiris, ſive juris Canonici, ſive juris Civilis, ſe opponere, ita ut oppositione per vnu facta vacationi cathedralis juris Canonici, nō impedit oppositionē per eū, ſi voluerit, faciendam vacationi alterius cathedralis, etiā juris Civilis, & ē conuerto. Non obſtantibus conſuetudine, & ſtatutis, ac Regijs reformationibus quibuscumq; forſan in contrarium facientibus, vt pote vtilitati Vniuersitatis contrarijs.

Item quia variae fraudeſ committuntur in oppositionibus Cathedralium, & fuerunt detectæ non nullæ colluſiones inter ipſos oppositores, & quia contingere potest, quod poſtquam plures ſe oppoſuerunt alicui cathedrali, aliquis eorum minus idoneus, de ſua iuſtitia parum confidens, vt remaneat absq; oppitore, non nunquam precibus, & aliquando prelio ſuos oppositores corrumpit, vt ab oppositione in ultimo momento termini edicti, oppositionis, vel alias defiant, vt nemo alijs ſe poſſit opponere; quod in notabile dāmū Scholarium, & iniuriā Vniuersitatis cedere videtur, cum is dari poſſet Cathedraticus, qui ad docēdū minus vtilis eſſet:

Propterea

Propterā Decernimus, statuimus, & ordinamus, quod ſi pendente tempore, ad opponendum ſe vacationi Cathedralum præfixo, aliqui ex oppositoribus defiant, vno tantum ex eis in ſua oppositione perſuerante, & à tempore renuntiationis prædictæ, non ſuper ſint integri decem dies termini; eo caſu noua proponantur edicta, quibus terminus per decem dies prorogetur, ſeu nouiter præfigatur, alijs quibuscumq; ſe Cathedræ opponere volentibus, qui currere incipient à die quo primum præſtitum terminum labi cotigerit, in habilibus manentibus ijs, qui renuntiauerint ad opponendum ſe vacationi cuiuslibet Cathedræ, per integrum annum ſequentem; quod ſi pecuniam interueniſſe conſiterit, licet non per eiusdem probationem, ſed per aliquas urgentes præſumptiones, & coniecturas, ſeu per teſtes ſingulares ob difficultatem probationis, remaneat is, qui taliter renuntiauerit, in habiliſ & incapax, in perpetuum, ad quamcunq; Cathedram obtinen- dam in dicta Vniuersitate; & alijs ſimiliter, ad cuius fauorem, pecunia interue- niēt, renuntiatio oppositionis facta fuerit, eadem pœna puniatur, & illam Cathedram obtinere non poſſit; ſed tamquam vacans in concurſu ponatur, data faculta- te ſe opponere volentibus, cum noua præfixione termini, iuxta morem Vniuer- sitatis.

De retentione Cathedralum, & Cathedris. perpetuis.

VIA Cathedra Decreti effecta fuit proprietatis, à non nullis annis citra, quæ ante singulis triennijs vacabat, ſicut & alijs Doctorales, inter quas, & ipsam nulla potest differentia ratio considerari; Ideo vt ſeruetur æqualitas inter Cathedraticos omnium facultatum, & ſcientiarum huius Vniuersitatis, qua- rum primaria dum taxat (dempta dicta Cathedra Decreti) in vna quaq; facultate, perpetua, & proprietatis exiſt: Sta- teimus, decernimus, & ordinamus, quod, quoties Cathedram Decreti predictam, per cefsum, vel deceſſum illam hodie obtinentis, vacare conti- gerit, prouideatur per vota Scholarium, & Bachalaureorum, pro vt alijs dictæ Vniuersitatis conferri ſolent, ad triennium tantum; & vacet perpetuis fu- turis temporibus, ad instar aliarum. Et licet haec tenor in hac Vniuersitate non af- ſueuerint Cathedratici, etiam poſt longum temporis curſum in lectura per eos conſumptum, rude donari, ſeu jubilari, cum id non patiatur tenuitas redditum; attamen æquum, & rationi conſentaneum videtur, quod diuturni labores aliquo præmij genere munerentur; Id circa ſtatuimus, & ordinamus, quod quoties- cumq; per quindecim annos continuos, & viginti inter pollatos, quisq; aliquam ex Cathedris Doctoralibus, nequaquam perpetuis (cuiuscumq; ſit facultatis) ob- tinuerit; iterum in certamen cum alijs Doctoribus descendere non cogatur, ſed liber, & immunis reddatur, pro vt illum reddimus, eius vita durante, ne per concurſum eius Cathedra detur, & iterum per oppositionem eam acquirere te- heatur, tum in præmium, vt præhabetur, laborum, tum ne malitijs forſan aliquo- rum maleuolorum indulgeatur.

De defendendis T'hesibus, ſeu Conclusionibus, & forma argumentandi.

B

Iuxta

V X T A Morem antiquum Vniuersitatis, tres Bachalaurei, ex Cathedraticis, tenentur arguere per turnum in omnibus conclusionibus V. I. & quia non numquam segniter, & minus parati, & cum modico studio ad arguendum accedunt, ex quibus sequitur parum veritatis, & honoris ex sustentatione axiomatum, tam ipsi sustentanti, quam Scholaribus audientibus; ut maiori concertationi, & viriuim exercitationi locus detur: Statuimus, & decernimus, de cetero eisdem tres Bachalaureos Cathedraticos per turnum debere arguere ex necessitate, nec non & unum ex Scholaribus proiectis, de proximo graduandum, arbitrio Rectoris, data copia ceteris Scholaribus argumentari volentibus, & cuilibet ex Bachalaureis Cathedraticis, arguentibus dentur quatuor argentei, siue regalia, pro propina, Scholaribus vero singulis duo argentei. Ut obvietur contentionibus, & rixis, quae in publicis argumentationibus contingere possunt, & solent: Statuimus, & ordinamus, quod à cetero nullæ in hac Vniuersitate publicæ defendantur Theses, seu conclusiones, cuiuscunq; sint facultatis, nisi assistente Rectori, aut Vicerectore generali, aut alio speciali, per eundem Rectorem, vel alium ad quem spectet, adeum actum nominando.

De vestibus, & armorum prohibitione.

V L T A Circa prohibitionem delationis ormorum, & vestium honestatem, statuta fuere à Visitatoribus Regijs, qui pro tempore fuere, dictæ Vniuersitatis; sed male custodita, ob negligentiam Rectorum, & aliorum officialium Vniuersitatis. Qua propter innouantes omnia statuta, & decreta edita, tam in reformationibus Regijs, quam alijs statutis Vniuersitatis, ut timore pænae acrioris, à præmissis abstineant: Statuimus, & ordinamus, quod ultra pænas iam alias impositas, etiam in pragmaticis contentas, pro una quaq; vice, qua Scholaris visus, & repertus fuerit cum vestibus sericis, seu tibialibus, viridis, crocei, rubei, vel alterius in honesti coloris, amictat vestes predictas, & tibalia, & carceribus per decem dies, mancipetur; duplicato carceris tempore, casu quo iterum eis usus fuerit: quod si tertio, & ulterius ita deliquerit, durius, iudicantis arbitrio, puniatur. Si vero cum armis prohibitis repertus fuerit, vel ea detulisse, aut domi habuisse probatum; gravioribus pænis, quam in statutis Regijs, reformationibus, & pragmaticis apponuntur, pro arbitrio Scholastici, acriter coercentur.

De Archario, & suscepione pecuniarum.

V I A Compertrum fuit non nullos ex arcarijs negligenter se habere, tum in exactione pecuniarum, & reddituum Vniuersitatis, tum in redditione rationum; Statuimus, & decernimus, quod de cetero unusquisq; ex arcarijs, sub pena amissionis salarij, teneatur confiscare memoriale juriū, & reddituum Vniuersitatis, & iuxta illud annuos redditus exigere, & leuare, librumq; habere datorum, & receptorum, & iuxta illum computa, & rationem reddere Auditoribus computorum in fine

fine anni, & reliqua restituere successori in officio: & cuilibet ex Auditoribus computorum, dentur dum taxat decem regalia.

De Archivo intra Academiam construendo.

T Conseruationi originalium scripturarum, & instrumentorum publicorum Vniuersitatis debite consulatur, cum hactenus per priuatorum manus incedendo, plurima ex illis periisse, indiesq; perire noscantur; Statuimus, & ordinamus, quod, in loco, qui in Scholis eiusdem Vniuersitatis, per illius Rectorem, & generale Concilium aprior iudicabitur, construatur, quam brevius fieri possit, archiuum, ad earundem scripturarum, & instrumentorum custodiam.

De Scriba & Secretario Vniuersitatis.

V I A Scribania Vniuersitatis solita est regi per unum ex Notarijs publicis Civitatis Illerdæ, cuius iura suis legitimis titulis ad Vniuersitatem spectant; ut tollatur omnis occasio, ne illicite exactions, & ultra taxam fiant, sed contentus Scriba illa rata parte, quæ sibi assignabitur pro suis laboribus, cetera emolumenta arcæ Vniuersitatis tradat, Statuimus, & decernimus, quod scribania, seu secretaria de cetero non concedatur ad afflictum, seu arrendetur, sed quod commendetur officium alicui notario spectatae probitatis, qui contentus stipendio conuento, iura, & emolumenta ipsius Arcario Vniuersitatis restituat. Et ne confundantur jurisdictiones Scholastici, & Rectoris, & illorum processus, prohibemus expresse, ne Notarius, seu secretarius Scholastici, Scriba Vniuersitatis possit esse; Statuentes, quod finito officio Scribæ, seu eo amoto, omnia acta, registra, manualia instrumentorum, & deniq; omnes scripturas per ipsum, vii Secretarium, & Scribam Vniuersitatis, receperint in dicto archiuo relinquere teneatur: nec inde quicquam extraherre presumat, sub pena priuationis officij; & quod salario instrumenti gradus Bachalaureorum Arcario Vniuersitatis anticipate solui solutum, non possit habere, nisi constito prius, quod charta Bachalaureatus fuerit tradita, seu in publicam formam redacta, ipsi Arcario liberata.

Maxima possunt sequi incommoda in conscribendis epistolis nomine Vniuersitatis, cum ad libitum Rectoris, vel Notarij, penes quem sigillum existit, absq; consilio, & consensu consiliariorum, pro graibus negotijs, eas facile scribere possint, sola signatura Rectoris, vel referendata Notarij contenti: Quo circa, ut fraudibus obvietur; Statuimus, & ordinamus, quod de cetero non scribantur, nec dentur literæ nomine Vniuersitatis, nisi eas expediri, & scribi jussit Concilium ipsius: quæ, antequam expediantur, & signentur per Rectorem, seu Secretarium, legantur in Concilio, & earum copia in registro epistolarum, quod haberi mandamus, transcribatur; sub pena priuationis officij, quoad Rectorem, & falsi, quo ad Scribam, si secus per eos respectu factum fuerit. Sigillum vero Vniuersitatis semper custodiatur in Archiuo, & inde non extrahatur.

AE Q V V M Videtur, quod Cathedratici dictæ Vniuersitatis, qui dum vixerunt, sua opera & industria, in docendis literis, Academiam ornare, eiq; in seruire curarunt; ipsa etiam illos, in compensationem, post eorum obitum, aliqua publica demonstratione honoret, vt in pluribus Vniuersitatibus fieri consuevit, & aliquando pro aliquibus in hac etiam factum fuit, licet non nunquam positum in controversia: quam cessare desiderantes, cum casus euenerit; Statuimus, decernimus, & ordinamus, quod quoties Rector, durante officio, vel aliquis ex Cathedraticis, cuiuscunq; facultatis, actu Cathedram obtinens ab humanis decesserit, pro anima ipsius, in Capella Academiæ, officium mortuorū, et Missa conuentualis celebretur, sumptibus moderatis Vniuersitatis, et loco concionis oratio funebris habeatur per aliquem ex professoribus grammaticæ, vel Rheticæ, pro arbitrio Rectoris,

*De seruandis, & prælo mandandis statutis omnibus, priuilegijs,
& decretis Regijs.*

PA R V M Prodesset statuta condi, et Regias reformationes fieri, nisi earum debita subsequeretur obseruantia. Id circa Statuimus, et ordinamus, quod Scholasticus, et Rector huius Vniuersitatis, ceteriq; alij, et singuli officiales Ministri, et alij haetenus soliti iurare statuta, et Regias reformationes dictæ Vniuersitatis, iurent in ingressu officiorum suorum, aut alio solito tempore, Regiam hanc reformationē, alijsq; antiquiores, & statuta in eis, aut alijs legitime edita, nequaquam correcta, seu abrogata; sub pena nullitatis actorum per eos faciendorum, & alijs, tam de jure, quam per statuta Vniuersitatis impositis. Et quia turpe est Doctoribus, & Scholaribus Vniuersitatis ignorare iura particularia ipsius, in quibus debent versari, & ea p̄x oculis habere; vt accuratius obseruentur, ne ignorantiam prætendere villo tempore possint: Statuimus, & mandamus Rectori, & Cōsiliarijs Vniuersitatis, & alijs ad quos spectat, quod indulta Apostolica, & Regia priuilegia huic Vniuersitati concessa, quæ expedire videbitur, ac statuta, & decreta hæc de nouo edita, & alia antiqua, tam per Regios reformatores, quam alijs legitime condita, non antiquata, nec abrogata, in vnum volumen, suo debito ordine, & sub congruis rubricis, seu titulis, digesta, & accurate, ac debita diligentia castigata per viros graues, & eruditos, ad id per Rectorem, & Concilium eiusdem Vniuersitatis designados, & per S.S. Regium Aragonum Consilium recognita, excudi, præloq; seu typis mandari, & omnibus exemplaria petentibus vendi, & pretio moderato, & iuxta taxam, pro arbitrio eorundem Rectoris, & Concilij faciendam.

Ad

AC T E N V S A me, adhibita diligenter in consilium ratione, summoq; studio, summoq; labore & tradita, & excogita sunt statuta, quæ huius Illerdensis Academiæ Studiorum reformationi aptissima judicauit. Postquam autem iam vellel extream huic operi admouere manum, cæpi mecum ipse paulo attentius cogitare, quid tot tantaq; proderunt, nisi ipsis alia præstantiora, & vtiliora iungantur? quid inquam fructus, quid vtilitatis, studiorum huiusmodi reformatio est allatura, nisi præcipua quadam, & efficaciori morum reformatione iuuetur, stabilitatur, roboretur? Hoc enim illud est, quod nos sapiens docere voluit admirabili illa sententia, & digna quidem, vt literis vere aureis omnium animis imprimatur: Initium sapientiæ timor Domini. Hic vere porta Domini: necesse est, vt Scholares quique ingrediantur per eam, vt excellant. Fulgentissimum Ecclesiæ lumen Augustinus sapientissime obseruauit, Romanos virtutem, & honorem, sicut Deos, coluisse, ipsisq; duo magnificentissima tempa construxisse, tali ordine inter se disposita, vt nemini ad templum honoris, nisi per virtutis templum, transire liceret. Ita sane mihi persuasum habui, vt qui ad sacrorum Canonum, legum vè, aliarumq; facultatum splendorem, honoremq; perueniat, istum omnimo per augustissimum virtutis templum transitum. Hinc diuinus ille Psaltes bonitatem primum, deinde disciplinam, & scientiam, inquit, doce me. Hinc Apostolus Timotheo scribit, Attende tibi, & doctrinæ. Hinc olim in fæcerdotis Pectorali hæc verba Deus iussit inscribi, Doctrina, & Veritas; vt doceremur, haud quaquam doctrinam esse querendam, nisi in sanctitate veritatis. Hinc clarius in Euangelio Christus Dominus: Primum querite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Fingamus adolescentem excellenti memoria, præstanti ingenio, ac reliquis, eisdemq; præclarissimis naturæ dotibus exornatum; qui tamen vitorum turpitudini sese dedit: veniet ne in ipsis mentem sapientia? non ne testatur Sapiens, In animam malevolam non intrabit sapientia? At videmus non paucos, vel vitorum fœditate torpentes, non mediocrem sibi sapientiam comparare. Evidē non inficior; sed illam quidem, quæ à diuo Iacobo pulchre describitur, terrena, carnalis, diabolica; non vero quæ pudica est, modesta, suadibilis, bonis conscientijs, plena misericordia, & fructibus bonis. Hæc illa est de qua etiam loquitur Sapiens: Si intrauerit sapientia cor tuum, consiliū custodiet te, & prudentia seruabit te, vt cruaris à via mala. Illa vero terrena sapientia ita Deo abominabilis est, vt per Isaiam dicat iratus: Perdam sapientiam sapientum: quippe qui in scientijs comparandis à timore Domini non occipiunt, virtutis studium nihil curant. Quæcum ita sint, cur non prior, ac potior nobis cura sit, Scholarium mores, quam literarum studia reformandi? Tolle fundamentum: stabit ne ædificium? minime quidem. Firmissimum est fundamentum virtus sapientiæ domus: Sublatum est ab hac nostra Illerdensi domo, Academia scilicet, fundamentum huiusmodi; & cecidit, ac pæne æquata solo iacet, quæ quondam florentissima erat. Per reformationem nobis erigenda modo. Profecto necesse est, vt, quo illustriorem, ac perfectiore illius erectionem peroptamus, eo diligentius de virtutis fundamento cogitemus; vt pulchrior, ac firmior tota hæc ædificij molles in alta confurgat. Quæ nam vero statuta huic morum ac vita reformatio inuenire, aut excogitare ego possum vtiliora, aut meliora illis, quæ sanctissimæ Virginis habet Congregatio, in Collegio Societatis IESV huius Civitatis fundata,